

مقطع تحصیلی: کاردانی □ کارشناسی □ رشته: معماریترم: دوم ... سال تحصیلی: 1398- 1399

نام درس معماری تزئینی معاصر..... نام و نام خانوادگی مدرس:.....شاهین امیرشقایق

آدرس email مدرس:.....mystudent20@gmail.com... تلفن همراه مدرس:.. تماس از طریق ایمیل و تشکیل گروه تلگرام

توسط یک نماینده ایدی تلگرام telegram.me/tiktakomr

جزوه درس:..... مربوط به هفته : چهارم ■ پنجم □ ششم □

text: دارد ■ ندارد □ voice: دارد □ ندارد ■ power point: دارد □ ندارد ■

تلفن همراه مدیر گروه :

زمینه در گره

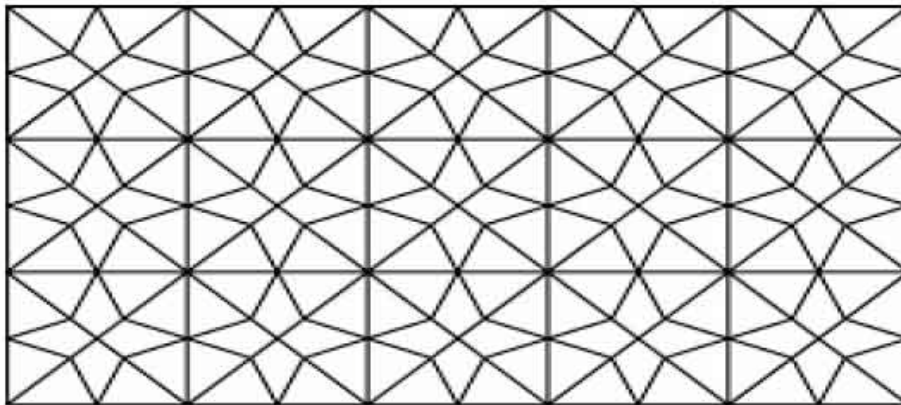
در سنت معماری اسلامی به طراحی و ساخت گره، گره‌سازی می‌گویند. گره‌ها نقوش هندسی و دارای قواعد مشخص هستند که انواع و زمینه‌های گوناگون و پیچیده دارند. در پیچیدگی فن گره‌سازی گفته می‌شود که هفتاد و دو بطن دارد و از درون یک‌دیگر توانایی زایش و به‌وجود آمدن گره‌های نو دارد. گره‌های سنتی، ترکیبی از واحدهای هندسی پایه هستند که به آلت‌های گره معروفند که هر کدام تعریف شده و مشخص می‌باشد. بر اساس آموزه‌های استادان ایرانی، گره سنتی دو خصوصیت اصلی دارد: اول آن که آلتی خارجی ندارد و تماما از ترکیب همین واحدهای هندسی ایجاد می‌شود. و دوم در صورت تکرار واحدهای گره در کنار هم زمینه‌های بزرگ‌تر را پوشش می‌دهند، یک‌دیگر را کامل کرده و تشکیل الگوهای وسیع‌تر می‌دهند. (مفید و رئیس زاده ۱۳۸۹) بسته به زوایای آلات گره‌های سنتی می‌توان آن‌ها را در سه گونه‌ی تند، کند و شل دسته‌بندی کرد. این

دسته‌بندی اشاره به طیف تغییر شکل گره‌سنتی از گونه تند به کند یعنی از زوایای حاده‌تر به سمت زوایای یازتر در آلت‌ها دارد که به واسطه قابلیت‌های نهفته در روش ترسیم سنتی گره‌ها به وجود می‌آیند.

مربع در هندسه اسلامی

مربع نشاتگر و نماینده ی خلوص و عقل است. مربع یک شکل ساکن و خنثی است که دارای هیچ راستایی از نظر رجحان نیست. کلیه ی مستطیل‌ها را نیز می‌توان بگونه ای از مربع قلمداد کرد که طول و عرض آن‌ها از حالت طبیعی انحراف یافته است. مربع اگر بر روی یکی از اضلاع خود بایستد، پایدار است. (فرانسیس - دی - کی - چینگ، ۱۳۸۷)

مربع که اساس آن تقاطع قائم دو خط افقی و عمودی است، نمایانگر ماده، وزن و حدود مشخص است. مصریان قدیم در خط هیروگلیف برای کلمه ی «مزرعه» یا «میدان» از شکل مربع استفاده می‌کردند. وقتی یک مربع با اضلاع صاف و مستقیم و زوایای قائمه اش ترسیم می‌شود، حس کشش و امتداد و تجربه ی حرکت را القاء می‌کند. (یوهانس ایتن، ۱۳۸۶)

تصویر شماره دو: مربع در هندسه اسلامی

قابل توجه مدرسین محترم : حداقل 4 صفحه در هر هفته برای ارایه محتوای درس و یک صفحه برای خلاصه درس و نمونه سولات در نظر گرفته شود.

دایره در هندسه اسلامی

دایره شکلی متمرکز و درون خمیده است که به طور طبیعی در محیط خود ساکن و خود مرکز است. قرار دادن یک دایره در مرکز یک میدان، مرکزیت ذاتی آن را تقویت می کند. ادغام آن فورم های راست یا زاویه دار یا قرار دادن عنصری در محیط آن می تواند بر داده و حرکت گردشی آن اثر آشکاری بگذارد. (فرانسیس - دی - کی - چینگ ، ۱۳۸۷)

دایره مکان هندسی تقاطعی است که حول نقطه ای در یک سطح با فاصله ی ثابت حرکت می کنند. برعکس مربع که احساس تند و تیزی و حرکتی را ایجاد می کند، دایره احساسات را ملایم و معتدل می کند و حس آرامش و حرکت آرام و آهسته را القاء می نماید. دایره سمبل روح است که در درون خود همواره در حال حرکت است. (یوهانس ایتن، ۱۳۸۶)

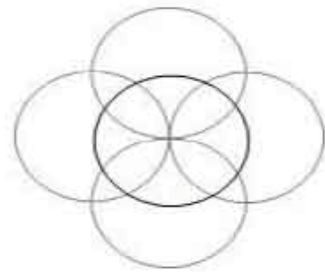
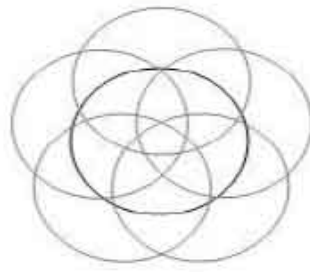
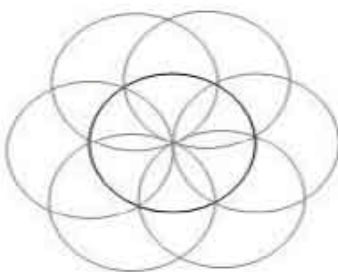
ملخصی کلام این که مربع بیانگر ماده ی ساکن است؛ و دایره روحی است با حرکت ابدی. (یوهانس ایتن، ۱۳۸۶)

هنر هندسی اسلامی بر مبنای اساس نقوش کیفی رقمی فلسفی و پایه ریاضی قوانین تکرار، تشکیل شده اند، و هنرمند اسلام نه تنها در ریاضیات به معنی هندسی آن فرو می رفت بلکه ریاضیات لازمه هنر او بود. در نتیجه مسیر خط از نقطه شروع می تواند نماینده نقطه ای باشد که خود را به بیرون کشانده است. یک خط یعنی، وقتی نقطه ای به بیرون و دور از منشاء خود

حرکت کرده است. سمبل تقارن هستی است و وقتی دایره کامل می شود وحدتی به دست می آید که این منعکس کننده وحدت نقطه منشاء است.

دایره نه تنها بیان کامل عدالت و برابری در همه مسیرها در یک حیطه محدود است، بلکه هم چنین زیباترین «مادر» برای همه چند ضلعی ها است. که آن هم در آنها می گنجد و هم آنها را در بر می گیرد. خارج از مفهوم زمان، دایره همیشه به عنوان سمبل ابدیت نگاشته شده، بدون آغاز و بدون پایان، فقط وجود دارد دایره سمبل روح است و مربع سمبول ماده- پایبند زمین، جسم و واقعیت است.

شش ضلعی و مثلث، مکمل یکدیگرند یکی در درون دیگری همزیستی می کند. مربع به خودی خود منعکس کننده خویش است و زمانی که مربع ها از درون مرکز یک مربع مادر پدیدار می شوند جنبه دوگانه را در خویش دارا می باشند. این سه شکل اساسی برای نمایش سمبولیک چهارگوش « ارض، زمین یا جهان ماده، مثلث، هوشیاری بشر و شش ضلعی (با دایره) بهشت به کار می روند.

تصویر شماره سه: دایره در هندسه اسلامی

عناصر تقسیم بندی و انتظام

دایره و مربع از اصلی ترین اشکالی هستند که در معماری و هنر ایرانی- اسلامی همواره کاربرد زیادی داشته اند. در هندسه جهت ترسیم اشکال منتظم همواره از دایره به عنوان عامل تقسیم بندی استفاده می شود. تقسیم بندی مربع به چهار قسمت و ترکیب آن با دایره در راستای رسیدن به ترکیب آشنای چلیبا پیشینه ای دیرینه در معماری ایرانی- اسلامی دارد. (آبانگاه، ۱۳۸۷)

«معماری سنتی را می توان به مثابه ی گسترش مایه ی بنیادی تبدیل دایره به مربع از طریق مثلث به شمار آورد. مربع، متجسم ترین صورت خلقت، در حد زمین، نماینده ی کمیت است، حال آنکه دایره، در حد آسمان، نماینده کیفیت؛ و این دو از طریق مثلث، که متضمن هر دو جنبه است، ادغام می شوند. مربع زمین قاعده ای است که عامل عقل بر آن کارگر است تا آن چه را که زمینی است در دایره ی آسمان از تو ادغام و به مقام جمع رساند. مربع، از جهت عکس این تمائل، در حد نمادی از مظهر آخرین عالم مخلوقه، به اولین بازگشت می کند؛ چنین است که بیت المقدس آسمانی مربعی فرض می شود یا صفت های بقاء و ثبات، و دایره ی بهشت روی زمین (باغ عدن) به شمار می رود. آخرالزمان رمزا «تربیع دایره» انگاشته می شود- زمانی که آسمان به شکل مربعی چهره می نماید و نواخت کیهانی در این مربع ادغام می شود و از رفتار باز می ماند.» (اردلان بختیار، ۱۳۹۰)